

**ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»**

**МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(5 листопада 2024 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

Випуск 4
5 листопада 2024 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2024 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів IV Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (5 листопада 2024 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2024. Вип. IV. 301 с.

Організаційний комітет:

Богущ А. М.	— дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
Бабчук О. Г.	— кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
Кавиліна Г. К.	— кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
Булгакова О.Ю.	— доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
Левицька М.І.	— методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

Технічне редагування матеріалів збірника — О.І. Кисельова.

ЗМІСТ

Розділ І. Теоретичні аспекти дошкільної освіти у сучасному вимірі

<i>Бабчук О. Г., Фіщенко О. М. Особливості дитячих страхів.....</i>	<i>7</i>
<i>Бондаренко Т. Особливості розвитку комунікативних умінь у дітей старшого дошкільного віку.....</i>	<i>13</i>
<i>Булгакова О. Ю., Осадча Е. В. Розвиток спостережливості у дітей старшого дошкільного віку.....</i>	<i>18</i>
<i>Державенко М. А. Виховання соціальних умінь дітей третього року життя в комунікативній діяльності.....</i>	<i>24</i>
<i>Корибут І. Ю. Особливості прояву дитячих страхів у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>29</i>
<i>Корнєва С. Особливості розвитку самостійності у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>35</i>
<i>Кримова Н. О., Мельничук М. Г. Психолого-педагогічні особливості розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>41</i>
<i>Кримова Н. О., Капліста Д. С. Агресія сучасних дітей старшого дошкільного віку: чинники та наслідки.....</i>	<i>47</i>
<i>Кудрявцева О. А., Ігнат'єва А. І. Управлінський погляд на формування знань зі сталого розвитку старших дошкільників.....</i>	<i>53</i>
<i>Кудрявцева О. А., Прокопова Г. С. Управління якістю формування родинних цінностей дошкільників засобами сюжетно-рольових ігор.....</i>	<i>60</i>
<i>Кудрявцева О. А., Чебан Ю. В. Управлінський контекст формування емоційно-вольової готовності старших дошкільників до навчання у НУШ.....</i>	<i>67</i>
<i>Кудрявцева О. А., Ганган І. А. Управління якістю формування соціально-комунікативних умінь старших дошкільників через ігровий простір.....</i>	<i>74</i>
<i>Магда А. Особливості прояву конфліктної поведінки у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>81</i>

5. Логвинчук С. Л. Дидактичні ігри, вправи, завдання: розвиток мовленнєвої компетентності дошкільників. Харків: Вид. група «Основа», 2012. 191 с.

6. Пономарьова В. Л., Захарченко В. В. Соціально-комунікативний розвиток дитини дошкільного віку засобами сюжетно-рольової гри. *Multidisciplinary academic research and innovation: The XXVII International Science Conference*, May 25 – 28, 2021. Amsterdam, Netherlands: ISG, 2021. С. 588–590.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Магістрантка А. Магда

У сучасних нестабільних умовах розвиток дитини часто супроводжується негативними переживаннями, зокрема підвищеною тривожністю, що негативно впливає на гармонійне формування особистості. Вирішення цієї проблеми значною мірою залежить від компетентного підходу педагога до формування ігрових умінь у дітей старшого дошкільного віку. Це дозволяє ефективно спрямовувати ігрову діяльність, уникати конфліктів між дітьми та створювати комфортне середовище для їх розвитку, одночасно виконуючи професійно-педагогічні завдання [1].

Дошкільний вік важливий у становлення дитини. У цей час у спілкуванні дитини з однолітками та дорослими виникають досить складні взаємини, які істотно впливають на розвиток його особистості. Спілкування є умовою формування суспільних якостей особистості дитини, прояв та розвиток засад колективних взаємовідносин дітей.

У разі гуманізації освіти на сучасному етапі особливу увагу приділяється особливостям поведінки людини, її вчинків, характеру взаємодії з людьми, особистісної готовності до вирішення складних життєвих, зокрема конфліктних ситуацій.

Практика та результати досліджень показують, що витoki конфліктної поведінки, як і багатьох інших проблем вікового розвитку лежать у ранньому та дошкільному дитинстві, коли діти набувають досвіду спілкування, що формує ставлення до себе, оточуючим, у тому числі вчать вирішувати конфлікти процесі спілкування у процесі спілкування з дорослими та однолітками. Саме у дошкільному віці формуються уявлення про конфлікт та конфліктну ситуацію, характер яких багато в чому визначає реальна поведінка дитини на конфлікті.

Вітчизняні та зарубіжні вчені дослідили різні аспекти взаємин дошкільників, зокрема дитячі конфлікти (А. Аржанова, А. Белкіна, Л. Виготський, А. Залужний, В. Іванова, Г. Інюшина, С. Якобсон), особливості стосунків дитини з ровесниками, що проявляються індивідуалізмом і схильністю до авторитарної поведінки (Л. Дуб, А. Маслоу, М. Партена, І. Томпсон, Л. Харвей). Також досліджено психологічні конфлікти у дошкільників та їх симптоматику (А. Рояк), а також потребу вивчення конфліктів між дітьми і їх ровесниками (М. Лісіна).

Як зазначає Т. Дуткевич, у працях В. Котирло відзначається характерний для дошкільників синкретизм різних типів конфліктів, де внутрішні конфлікти переплітаються із зовнішніми, зокрема міжособистісними (як з ровесниками, так і з дорослими). Недиференційованість цих конфліктів проявляється в тому, що надмірні міжособистісні конфлікти часто є наслідком внутрішнього психічного дискомфорту дитини, який, у свою чергу, спричинений помилками у вихованні. Для попередження неконструктивних конфліктів за участю дітей важливо правильно організувати їхнє спілкування та взаємини з дорослими. Ознаками таких взаємин повинні бути позитивне, тепле, інтимне, емоційно забарвлене і виразне ставлення вихователя. Створення атмосфери доброзичливості, відкритості, емоційної піднесеності та радості у спілкуванні між дошкільником і дорослим сприяє конструктивному вирішенню всіх суперечностей як у свідомості дитини, так і в її взаєминах з оточуючими [2].

На нашу думку, проблема виникнення конфліктів між дітьми старшого дошкільного віку під час ігрової діяльності потребує більш детального вивчення. Ігрова діяльність є ключовою для цього віку, оскільки саме гра є провідним видом активності дошкільників. Це динамічна система взаємодії дитини з оточенням, у процесі якої відбувається пізнання світу, засвоєння культурно-історичного досвіду та формування особистості. Конфлікти, у свою чергу, є природною складовою людських стосунків.

У дошкільному віці провідною діяльністю є сюжетно-рольова гра, а спілкування стає її частиною та умовою. З точки зору Д.Б. Ельконіна, гра соціальна за своїм змістом, за своєю природою, за своїм походженням, тобто виникає з умов життя дитини в суспільстві. Особливе значення для розвитку особистості дитини, для засвоєння нею елементарних моральних норм мають стосунки щодо гри, тому що саме тут складаються і реально проявляються засвоєні норми і правила поведінки, які становлять основу морального розвитку дошкільника, формують уміння спілкуватися в колективі однолітків [3].

Конфліктна ситуація переростає в конфлікт тільки за умови спільних дій дитини та однолітків. Подібна ситуація виникає у випадках, коли наявна суперечність: між вимогами однолітків та об'єктивними можливостями дитини в грі (останні виявляються нижчими за вимоги) або між провідними потребами дитини та однолітків. В обох випадках ідеться про несформованість провідної ігрової діяльності дошкільнят, що сприяє розвитку психологічного конфлікту.

Причинами може бути недостатня ініціативність дитини у встановленні контактів з ровесниками, відсутність між граючими емоційних устремлінь, коли, наприклад, бажання командувати спонукає дитину залишити гру з улюбленим товаришем і вступити в гру з менш приємним, але піддатливим однолітком, відсутність навичок спілкування. Унаслідок таких взаємодій можуть виникнути два види суперечностей:

неузгодженість між вимогами однолітків і об'єктивними можливостями дитини в грі та неузгодженість у мотивах гри дитини й однолітків.

Аналіз наукової літератури дозволяє виділити причини виникнення конфліктів у грі:

1. «Руйнування гри» – сюди входять такі дії дітей, які переривають або ускладнюють процес гри, – наприклад, руйнування ігрових будівель, ігрової обстановки, а також уявної ігрової ситуації.

2. «З приводу вибору спільної теми гри» – у цих випадках суперечка виникає через те, в яку саме спільну гру збираються грати діти.

3. «Щодо складу учасників гри» – тут вирішується питання про те, хто саме буде грати в цю гру, тобто кого включити в гру, а кого виключити.

4. «Через ролі» – ці конфлікти виникають головним чином через розбіжності між дітьми щодо того, хто виконуватиме найпривабливішу або, навпаки, малопривабливу роль.

5. «Через іграшки» – сюди віднесено суперечки через володіння іграшками, ігровими предметами та атрибутами.

6. «З приводу сюжету гри» – у цих випадках діти сперечаються через те, яким чином має відбуватися гра, які в ній будуть ігрові ситуації, персонажі та якими будуть дії тих чи інших персонажів.

7. «З приводу правильності ігрових дій» – це суперечки про те, правильно чи неправильно діє та чи інша дитина в грі.

Таким чином, причини сутичок, що виникають між дітьми, відображають їхній віковий розвиток, коли від сварок через іграшки вони поступово переходять до справжніх дискусій з приводу того, наскільки правильно діє та чи інша дитина під час гри.

Гострий конфлікт з однолітками з подальшим відчуженням дитини від дитячої групи спостерігається і тоді, коли, володіючи ігровими навичками, а також способами співробітництва, дитина реалізує подібні вміння лише частково,

постійно відстаючи у своїх діях від однолітків. Через зайву повільність такі діти не в змозі відповідати необхідному в грі динамізму дій. У підсумку скільки-небудь тривалих контактів із дітьми не виникає.

У дошкільному віці, у зв'язку зі значним ускладненням діяльності, появою сюжетно-рольової гри, необхідністю рахуватися з думкою однолітків, уміти керувати своїми безпосередніми бажаннями та узгоджувати їх із бажаннями решти дітей, істотно змінюється мотиваційна сфера дитини. Виникає ієрархія мотивів, які, своєю чергою, набувають якісно іншого, своєрідного характеру: з'являються опосередковані, соціальні потреби, здатні спонукати діяльність дитини всупереч наявним у неї безпосереднім бажанням, через свідомо прийняті наміри і цілі. І хоча вибір між вузькоособистими бажаннями та інтересами оточуючих важкий для дошкільника, вже в цьому віці починають формуватися найпростіші громадські мотиви поведінки, які спонукають дитину зробити щось корисне для оточуючих, допомогти товаришеві, прислухатися до його думки, поділитися іграшкою, ласощами і т.п. [1, 4].

Результати робіт багатьох авторів свідчать про те, що якщо потреба дитини в спілкуванні або в спільній діяльності з однолітками не задоволена, вона нічим не компенсується в дошкільному віці, викликаючи в дитини важкі переживання, стан крайнього емоційного неблагополуччя.

Таким чином, конфлікт у мотивах гри не меншою мірою гальмує розвиток особистості дитини, ніж неузгодженість в операціях гри. Результати робіт багатьох авторів свідчать про те, що якщо потреба дитини в спілкуванні або в спільній діяльності з однолітками не задоволена, вона нічим не компенсується в дошкільному віці, викликаючи в дитини важкі переживання, стан крайнього емоційного неблагополуччя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волинець Ю., Садрієва А. Формування ігрових умінь як профілактика конфліктів у дітей старшого дошкільного

віку : теоретичний аспект. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації : матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції* : зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2019. Вип. № 43. С. 287–290.

2. Дуткевич Т.В. Внесок В.К. Котирло у розроблення питань дитячої конфліктології. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. пр.; Інститут психології ім. Г.С. Костюка НА-ПН України / голов. ред. С.Д. Максименко. Житомир : Рута, 2011. Вип. 7. Т. IV «Психологія розвитку дошкільника». С. 132-142.

3. Кавиліна Г.К. Конфліктологія: навч.посібн. Одеса: ТОВ «Лерадрук», 2021. 153 с.

4. Піроженко Т.О. та ін. Ігрова діяльність дошкільника : молодший дошкільний вік. Київ : Генеза. 2016. 88 с.

ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Магістрантка Н. В. Новікова

Дошкільне дитинство – період залучення дитини до світу людських цінностей, встановлення перших стосунків із людьми. Практично в кожній групі дитячого садка мають місце складні міжособистісні стосунки вихованців. Діти ображаються, дружать, сваряться, миряться, б'ються, надають допомогу один одному. Рівень конфліктності та емоційної напруженості у сфері дитячих стосунків набагато вищий, ніж у дорослих [3].

У багатьох дошкільників відбувається становлення і закріплення негативного ставлення до інших, яке з великою часткою ймовірності може мати сумні наслідки в майбутньому. Одним із головних завдань педагога і психолога є своєчасне визначення проблем у сфері міжособистісних сто-